

RIKOKSESTA EPÄILLYN OIKEUDET

Vaikuttavatko kuulustelun alussa ilmoitettavat rikoksesta epäillyn oikeudet rikoksesta epäillyn haluun selvittää omaa rikostaan?

Akseli Mikkola

5/2018

Tiivistelmä

Tekijä		Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike	
Akseli Mikkola		Poliisi (AMK)/ AMK 20161	
Julkaisun nimi		Julkisuusaste	
Rikoksesta epäillyn oikeudet		Julkinen	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi		Opinnäytetyön muoto	
Satu Rantaeskola, VT		Kyselytutkimus	
Lauri Haapaniemi, ylikomisario			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Ennen kuulustelun aloittamista on rikoksesta epäillylle ilmoitettava esitutkintalain mukaiset rikoksesta epäillyn oikeudet, joihin keskeisimpinä Suomessa kuuluvat itsekriminointisuoja ja oikeus käyttää avustajaa.</p> <p>Tässä opinnäytteessä tutkittiin, vaikuttavatko kuulustelun alussa ilmoitetut rikoksesta epäillyn oikeudet epäillyn haluun selvittää omaa rikostaan. Vastausta vaikutusten määrään selvitin kyselylomakkeella, jossa rikoksesta epäillyt kertoivat näkemyksensä asiasta.</p> <p>Kyselyn perusteella selvisi, että rikoksesta epäillyn oikeuksien ilmoittaminen oli vaikuttanut jossain määrin vain yhteen tutkimukseen osallistuneista 38 rikoksesta epäillyistä. Tutkimustuloksista on havaittavissa, että rikoksesta epäillyn oikeuksien vaikutus saattaa kasvaa, mitä suurempi rangaistus rikoksesta on odotettavissa. Tutkimuksessa havaittiin, että rikoksissa, joissa rangaistusmaksimi on alle tai tasan kaksi vuotta vankeutta, ei rikoksesta epäillyn oikeuksien ilmoittamisella ollut minkäänlaista vaikutusta epäillyn haluun kertoa rikoksestaan kuulustelussa. Ainoastaan yhdellä kyselylomakkeella rikoksen rangaistusmaksimi oli yli 2 vuotta vankeutta. Tämän henkilön osalta rikoksesta epäillyn oikeuksien ilmoittamisella oli ollut jonkin verran vaikutusta, mutta vaikutuksen sisältö jäi kuitenkin epäselväksi. Saattaa olla, että rikoksesta epäillyn oikeuksien vaikutus kasvaa, mitä suurempi rangaistus rikoksesta on odotettavissa. Tämän tutkimuksen perusteella ei tämän suuntaisia varmoja johtopäätöksiä tämän yksittäisen tapauksen perusteella pysty tekemään.</p>			
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)	
32+2 liitesivua	5/2018	AMK2018ONT	
<p>Avainsanat</p> <p>esitutkintalaki, rikoksesta epäillyn oikeudet, lomakekysely, kuulustelu</p>			

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	6
2.1 Lomakekyselyn määritelmä	7
2.2 Kysymysten asettelu lomakkeella	8
2.3 Kyselytutkimuksen suorittaneet konstaapelit	8
3 TAUSTA RIKOKSESTA EPÄILLYN OIKEUKSISTA	10
3.1 Epäillyn oikeudet ennen vuotta 2011	10
3.2 Rikoksesta epäillyn oikeudet vuonna 2011	10
3.3 Eu-direktiivi 2012/2013/EU	10
3.4 Hallituksen esitys HE 71/2014	11
4 RIKOKSESTA EPÄILLYLLE ILMOITETTAVAT ASIAT	12
4.1 Oikeus avustajaan ja puolustajaan	12
4.2 Maksuton oikeusapu, kuulustelussa käsitelty rikos ja kielelliset oikeudet	13
4.3 Itsekriminointisuoja	14
5 RIKOKSESTA EPÄILLYN OIKEUKSIEN KÄYTÄNNÖN VAIKUTUKSET	15
5.1 Tutkimuksessa esiintyneet rikosnimikkeet	15
5.2 Tapa ilmoittaa rikoksesta epäillyn oikeudet	15
5.3 Oikeuksien mahdollinen painottaminen	17
5.4 Oikeuksien ilmoittamisen vaikutus epäillyn haluun kertoa rikoksestaan	19
5.5 Epäillyllä kuulustelun jälkeen heränneet kysymykset	20
5.6 Yhteenveto lomaketutkimuksen tuloksista	21
6 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI.....	24
6.1 Tutkimukseen osallistuneet poliisimiehet	24
6.2 Oikeuksien ilmoittamisen tapa	25
6.3 Oikeuksien painottaminen epäillylle	26
6.4 Ilmoitusten vaikutus haluun kertoa	26
6.5 Vapaaehtoisuus tutkimukseen osallistumisessa	27
7 POHDINTA	28
7.1 Tutkimuskysymyksen ratkaiseminen	28
7.2 Tutkimuslomakkeen kehittämisehdotukset	29
7.3 Mallitapa ilmoittaa rikoksesta epäillyn oikeudet	29
7.4 Syitä, jotka saattavat vaikuttaa rikoksesta epäillyn haluun kertoa enemmän kuin oikeuksien ilmoittaminen	30
7.5 Tutkimustulosten merkitys poliisitoiminnassa	31
LÄHTEET	32

LITTEET.....	33
---------------------	-----------

1 JOHDANTO

Rikoksesta epäillyn oikeuksien ilmoittamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota 2010-luvulla. On koettu, että uudet rikoksesta epäillyn oikeudet pilaavat tai vähintäänkin haittaavat poliisimiesten mahdollisuuksia tehdä hyvä kuulustelu.

Tässä opinnäytetyössä tavoitteena on selvittää, vaikuttavatko esitutkintalain mukaiset rikoksesta epäillyn oikeudet hänen haluunsa selvittää omaa rikosepäilyään poliisin suorittamassa esitutkintakuulustelussa. Tähän tutkimuskysymykseen haetaan vastausta kyselylomaketta hyödyntäen. Kyselylomakkeista saatuja vastaustuloksia analysoimalla saadaan vastauksia siihen, miten kuulustelun alussa ilmoitettavat epäillyn oikeudet vaikuttivat epäillyn haluun selvittää rikosepäilyään kuulustelussa. Tutkimuksessa käytetty kyselylomake laadittiin siten, että se ei profiloi tutkimukseen osallistujaa mitenkään. Tutkimuksessa poliisimies antoi kyselylomakkeen epäillyn nähtäväksi vasta kuulustelun jälkeen ja lomaketutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista.

Poliisin AMK – tutkinto-opetuksessa opetetaan ilmoittamaan tarkasti ennen kuulustelua rikoksesta epäillyn oikeudet. Opetuksen tuloksena saa käsityksen, että rikoksesta epäillyn oikeuksilla on merkittävästi vaikutusta rikoksesta epäiltyyn. Tutkimuksessa on tarkoitus selvittää, kuinka tärkeänä asiana rikoksesta epäillyt kokevat heille ennen kuulustelua ilmoitettavat oikeudet.

Näiden ajatusten pohjalta syntyi ajatus tehdä opinnäyte siitä, miten rikoksesta epäillyt tosiasiallisesti oikeutensa kokivat.

Tässä opinnäytetyössä tiivistetään tutkimukseen osallistuneiden rikoksesta epäiltyjen näkemykset siitä, miten he kokivat heille ennen kuulustelua ilmoitetut rikoksesta epäillyn oikeudet. Tutkimuskysymyksenä tässä opinnäytetyössä on: Vaikuttavatko kuulustelun alussa ilmoitetut rikoksesta epäillyn oikeudet epäillyn haluun selvittää omaa rikostaan?

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tämä opinnäytetyö toteutetaan kvalitatiivisena, laadullisena tutkimuksena ja aineiston hankinnassa käytetään apuna lomakekyselyä. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tutkimuksen tekijän on kuitenkin huomattava, ettei totuutta voi mielivaltaisesti pirstoa osiin. Eri tapahtumat muovaavat samanaikaisesti toinen toisiaan (Hirsjärvi 1996, 157). Tämä on pidettävä mielessä, koska tutkimuslomake jaettiin jokaiselle rikoksesta epäillylle vasta kuulustelun jälkeen ja jokainen kuulustelutilanne on ollut erilainen, lisäksi rikosnimikkeitä esiintyi useita erilaisia. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on mahdotonta saavuttaa täydellistä objektiivisuutta, sillä tutkimuksen tekijän henkilökohtainen tausta ja jo olemassa oleva tieto tutkittavasta asiasta kietoutuvat vahvasti yhteen (Hirsjärvi 1996, 157). Voi sanoa, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään pikemminkin paljastamaan ja löytämään tosiasioita kuin todentamaan niiden paikkansapitävyys (Hirsjärvi 1996, 157).

Kvalitatiiviselle tutkimukselle on ominaista kokonaisvaltainen tiedonhankinta ja ihmisten suosiminen tietolähteinä. Aineisto kerätään todellisissa tilanteissa ja sitä tarkastellaan monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti (Hirsjärvi 1996, 160).

Lomaketutkimus saatiin käynnistettyä käytännön tasolla 1.3.2018. Tutkimukseen osallistuvia rikostutkijoita ohjeistettiin tutkimuksen tekoon sekä suullisesti että erillisellä ohjelmakkeella, joka jätettiin tutkintaryhmän tiloihin näkyvälle paikalle. Tutkimukseen osallistuvat rikostutkijat ottivat kyselylomakkeen mukaansa kuulusteluhuoneeseen ja asettivat sen huoneen työpöydälle siten, että epäillyllä ei ollut mahdollisuutta nähdä sitä. Sen jälkeen he hakivat epäillyn kuulusteluhuoneeseen, ilmoittivat epäillyn oikeudet ja suorittivat kuulustelun. Tutkimuksen tekijä tapasi tutkimukseen osallistuneet konstaapelit ainoastaan kerran tutkimuksen aloittamisen jälkeen, 12.3.2018. Sen jälkeen tapaamisia ei enää ollut. Tutkimuksen tekijä pysyi näin ollen etäällä tutkimukseen osallistuneista konstaapeleista sekä rikoksesta epäillyistä (Hirsjärvi 1996, 189).

Tutkimuksen toteutukseen osallistuneet poliisimiehet kertoivat kyselylomakkeesta vastausittain, kun virallinen kuulustelutilaisuus oli päättynyt. Kuulustelupöytäkirjan allekirjoittamisen jälkeen poliisimies antoi rikoksesta epäiltynä kuullulle eteen kyselylomakkeen ja epäilty sai sen jälkeen päättää, vastaako kyselyyn vai ei. Kyselytutkimukseen vastattiin kuulusteluhuoneessa. Rikostutkija ohjeistettiin painottamaan tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta sekä sitä, että tutkimus toteutetaan täysin nimettömänä. Lomakkeessa ei kysytty epäillyn nimeä, sukupuolta eikä aiempaa mahdollista rikoshistoriaa, lomake ei näin

ollen profiloitunut vastaajaansa mitenkään. Lomakekyselyyn vastanneiden henkilöllisyys jäi ainoastaan tutkimuksen käytännön toteutuksesta vastanneiden konstaapeleiden tietoon. Lomakkeelle tuli poliisimiehen kuitenkin yksilöidä epäilty rikos, lyhyt teonkuvaus ja tieto, mikäli epäillyllä on ollut avustaja läsnä kuulustelussa. Näin helpotettiin johtopäätösten tekemistä lomakkeilla saaduista vastauksista.

2.1 Lomakekyselyn määritelmä

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan kyselylomakkeen avulla sitä, miten kuulustelun alussa ilmoitettavat rikoksesta epäillyn oikeudet vaikuttavat epäillyn haluun kertoa rikoksestaan. Kysely toteutettiin standardoidusti, eli jokainen rikoksesta epäiltynä kyselyyn osallistunut vastasi täysin samoihin kysymyksiin (Hirsjärvi 1996, 188).

Tässä opinnäytetyössä käytetty lomakekysely on kontrolloitu kysely ja tarkemmalta tyypiltään henkilökohtaisesti tarkastettu kysely (Hirsjärvi 1996, 191-192). Olen tutkijana jättänyt lomakkeet poliisimiesten käyttöön poliisiasemalle kuulusteluja varten ja käynyt keräämässä ne pois sekä tarkistanut ne, kun tutkimus on päättynyt.

Lomakekyselyn sisältö suunniteltiin niin, että se mittaa rikoksesta epäillyn toimintaa oikeuksien ilmoittamisen jälkeen, eli sitä, miten rikoksesta epäilty kokee oikeuksien ilmoittamisen vaikuttamisen vaikuttavan hänen haluunsa kertoa rikoksestaan. Kysely on hyvin henkilökohtainen ja se mittaa täysin epäillyn omaa mielipidettä, miten hän oikeuksien ilmoittamisen kokee. (Hirsjärvi 1996, 192)

Lomaketutkimuksen kysymykset muotoiltiin kahdella eri tapaa. Neljästä kysymyksestä kolme oli monivalinta- ja yksi avoin kysymys. Monivalintakysymyksillä tarkoitetaan kysymyksiä, joissa tutkija on laatinut valmiit vastausvaihtoehdot ja vastaaja ainoastaan renkaistaa mieleisensä vaihtoehdon (Hirsjärvi 1996, 194). Avomilla kysymyksillä tarkoitetaan kysymyksiä, joissa ainoastaan esitetään kysymys ja jätetään vastausta varten tyhjä tila (Hirsjärvi 1996, 193).

William Foddy on listannut väitteitä, joita on syytä ottaa huomioon pohdittaessa avointen ja monivalintakysymysten etuja.

Monivalintakysymyksiä on helpompi analysoida tietokoneella ja monivalintakysymyksiin vastaaminen on helpompaa. Vastaajan ei tarvitse kirjoittaa vastaustaan itse, hän ainoastaan valitsee mieleisensä vaihtoehdon (Foddy 1995, 128). Sen lisäksi monivalintakysymykset antavat samanlaiset vastausvaihtoehdot jokaiselle kyselyyn vastaajalle, näin vastauksien vertailu helpottuu. Avomet kysymykset sallivat sitä vastoin vastaajan ilmaista itseään

omin sanoin. Tutkimukseen osallistuja saa annettua oman äänensä kuulua tutkimuksessa (Foddy 1995, 128).

2.2 Kysymysten asettelu lomakkeella

Vastausta tutkimuskysymykseen selvitettiin kaksipuolisen A4- kyselylomakkeen avulla. Kyselylomake laadittiin vastaamaan mahdollisimman hyvin tutkimuskysymyksen asettamia vaatimuksia. Tutkimuskysymykseen etsittiin vastausta lomaketutkimuksen avulla, mutta vastaukset analysoitiin kvalitatiivisia menetelmiä käyttäen.

Tutkimuslomakkeen otsikkona oli ”Epäillyn oikeuksien ilmoittaminen”. Tutkimuslomakkeen alkuun kirjattiin vakuutus tutkimukseen vastaajalle siitä, että kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista, kysely toteutetaan nimettömänä eikä siinä yksilöidä tekoa niin, että epäilty olisi tunnistettavissa. Siinä myös kerrottiin, että kyselylomakkeilla saatuja tutkimustuloksia tullaan käyttämään Poliisin AMK -opinnäytetyössä.

Tässä tutkimuksessa käytetyllä tutkimuslomakkeella oli neljä kysymystä. Kysymykset pyrittiin asettelemaan niin, että itse tutkimuskysymys olisi mahdollisimman lopussa lomakkeella. Päädyttiin siihen, että tutkimuksen avainkysymys sijoitettiin lomakkeen 3. kysymykseksi. Näin ollen ensimmäiset kaksi kysymystä olivat niin sanottuja yleiskysymyksiä (Hirsjärvi 1996, 198). Viimeiset kaksi kysymystä, kysymykset 3 ja 4, olivat spesifisiä kysymyksiä. Tällä asettelulla pyrittiin ikään kuin lämmittelemään lomakkeeseen vastaajaa helpoilla ensimmäisillä kysymyksillä.

2.3 Kyselytutkimuksen suorittaneet konstaapelit

Lomaketutkimuksen toteuttamiseen osallistui kuusi Porin poliisiaseman vanhempaa rikoskonstaapelia. Heidän nimiään ei tässä opinnäytteessä julkaista. Kuitenkin heidän virkauransa kesto ja tutkintakokemus ovat olennaisia asioita. Puolet tutkimukseen osallistuneista konstaapeleista on saanut perustutkintoon kuuluvaa opetusta vuoden 1987 esitutkintalaista ja toinen puoli vuoden 2011 esitutkintalaista. Kukaan tutkimukseen osallistuneista konstaapeleista ei ole opiskellut peruskurssillaan nykymuotoisia esitutkintalaki 4:16 säättämiä ilmoituksia epäillyn oikeuksista.

Vanhempi rikoskonstaapeli A on valmistunut poliisin peruskurssilta vuonna 2008, tutkintakokemusta hänellä on yhdeksän vuotta.

Vanhempi konstaapeli B on valmistunut poliisin peruskurssilta vuonna 2007, tutkintakokemusta hänellä on kuusi kuukautta.

Vanhempi rikoskonstaapeli C on valmistunut poliisin peruskurssilta vuonna 2006, tutkintakokemusta hänellä on 12 vuotta.

Vanhempi rikoskonstaapeli D on valmistunut poliisin peruskurssilta vuonna 2013, tutkintakokemusta hänellä on viisi vuotta.

Vanhempi rikoskonstaapeli E on valmistunut poliisin peruskurssilta vuonna 2012, tutkintakokemusta hänellä on neljä vuotta.

Vanhempi rikoskonstaapeli F on valmistunut poliisin peruskurssilta vuonna 2013, tutkintakokemusta hänellä on viisi vuotta.

Lomaketutkimukseen suorittajina osallistuneilla poliisimiehillä on keskiarvolta 5,9 vuotta tutkintakokemusta ja poliisikokemusta ylipäänsä keskiarvolta 8,2 vuotta. Vanhempi konstaapeli B oli tutkimuksen suorittamisaikana työkierrolla perustutkinnassa, joten se selittää hänen lyhyen (6kk) tutkintakokemuksensa. Jokainen tutkimukseen osallistunut poliisimies kuitenkin on virkauransa alkupäässä. Tutkimukseen osallistuneet poliisimiehet valittiin satunnaisesti Porin poliisiaseman kahdesta perustutkintaryhmästä.

3 TAUSTA RIKOKSESTA EPÄILLYN OIKEUKSISTA

3.1 Epäillyn oikeudet ennen vuotta 2011

Esitutkintalaki on muuttunut kuulustelujen osalta merkittävästi viimeisen reilun 30 vuoden aikana. Esitutkintalaki 1987 velvoitti poliisia ilmoittamaan epäillylle ennen kuulustelua mistä teosta häntä epäillään ja tekemään selkoa oikeudesta käyttää avustajaa esitutkinnassa (ETL 29.1 ja 2). Esitutkintalaki 1987 määräsi, että kuultavalle oli ennen kuulustelua ilmoitettava oikeudesta pyytää kuulustelutodistaja paikalle (ETL 30.1). Oikeudesta vaieta esitutkinnassa ei vuoden 1987 esitutkintalaissa säädetty mitään, mutta toisaalta epäillylle ei ollut säädetty totuusvelvollisuuttakaan. Perättömästä lausumasta säädettyä rangaistusuhkaa ei epäillyllä 1987 esitutkintalaissakaan ollut, toisin kun asianomistajalla ja todistajalla. Esitutkintalaki 1987 velvoitti poliisia ennen kuulustelua ilmoittamaan rikoksesta epäillylle sen teon, josta häntä epäiltiin, oikeudesta kuulustelutodistajaan ja tekemään epäillylle selkoa oikeudesta käyttää avustajaa.

3.2 Rikoksesta epäillyn oikeudet vuonna 2011

Rikoksesta epäillyn oikeudet on lisätty esitutkintalakiin vuonna 2011. Silloin rikoksesta epäillylle oli ennen kuulustelua ilmoitettava hänen asemansa esitutkinnassa, oikeudesta kuulustelutodistajaan, kielellisistä oikeuksista sekä oikeudesta olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen (ETL 7:10.1). Rikoksesta epäillylle tuli myös yksilöidä teko, mistä häntä epäillään, kertoa oikeudesta käyttää avustajaa sekä milloin hänelle voitiin määrätä puolustaja (ETL 7:10.2).

Avustajaa ja puolustajaa koskeva ilmoitus voitiin jättää tekemättä, jos se oli jo tehtyjen toimenpiteiden perusteella tai muuten ilmeisen tarpeeton (ETL 7:10.2).

Vuoden 2011 esitutkintalaki velvoitti poliisia esitutkintaviranomaisena huolehtimaan siitä, että asianosaisen oikeus käyttää avustajaa toteutuu, mikäli asianosainen todella haluaa käyttää avustajaa (ETL 4:10.1). Tätä harkintaa tehdessään poliisin tuli ottaa huomioon selvitettävään rikokseen ja asianosaisen henkilöön liittyviä erityisiä seikkoja (ETL 4:10.1).

3.3 Eu-direktiivi 2012/2013/EU

Rikoksesta epäillyn oikeuksien muuttaminen ja laajentaminen perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2012/13/EU. Direktiivi velvoitti jäsenvaltioita varmistamaan, että epäillyille on annettava viipymättä tieto oikeudesta avustajaan sekä tulkkauk-

seen ja käännöksiin, oikeudesta vaieta ja oikeudesta maksuttomaan oikeudelliseen neuvontaan (2012/13/EU 3. artikla). Lisäksi jäsenmaiden oli varmistettava, että epäillyn oikeudet ilmoitetaan joko suullisesti tai kirjallisesti sekä selkeällä ja helposti ymmärrettävällä kielellä (2012/13/EU 3.artikla).

Direktiivissä asetti näin ollen vähimmäisvaatimukset, jotka tulivat sovellettaviksi kaikissa EU-maissa ja jotka koskevat kaikkia epäiltyjä näiden oikeusasemasta, kansalaisuudesta tai kansallisuudesta riippumatta. Direktiivin tarkoituksena on estää virheellisten tuomioiden antaminen ja vähentää valituksia (2012/13/EU, Direktiivin tarkoitus).

3.4 Hallituksen esitys HE 71/2014

Esitutkintalain säädöksiä esitettiin täydennettäväksi rikoksesta epäillylle tehtävien ilmoitusten osalta. Tarkoituksena oli täydentää esitutkintalain säädöksiä epäillylle tehtävien ilmoitusten osalta (HE 71/2014, 9). Esitutkintalain 805/2011 4. lukua muutettiin epäillyn oikeuksien ilmoittamisen osalta siten, että lukuun lisättiin kaksi uutta pykälää 16 ja 17. Uusi ETL 17 ehdotettiin koskemaan vapautensa menettäneitä rikoksesta epäiltyjä ja 16. pykälään koottiin kaikki asiat, jotka epäillylle on viipymättä ja viimeistään ennen hänen kuulemistaan ilmoitettava. Esityksessä lueteltiin, miten epäillylle tehtäviä ilmoituksia tuli muuttaa (HE 71/2014, 25, 26).

Esityksen tavoitteena oli panna täytäntöön tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä annettu direktiivi. Rikoksesta epäillylle tehtäviä ilmoituksia esitettiin täydennettäväksi ja esityksellä haluttiin parantaa rikoksesta epäiltyjen oikeusturvaa (HE 71/2014, 10).

4 RIKOKSESTA EPÄILLYLLE ILMOITETTAVAT ASIAT

Rikoksesta epäillylle on ilmoitettava kuulustelun alussa erikseen esitutkintalaissa määritellyt oikeudet (ETL 4:16). Tässä luvussa on tarkoitus arvioida ja avata nykyiset ETL 4:16 säättämät epäillylle tehtävät ilmoitukset, eli mitkä kaikki asiat tulisi epäillylle muistaa kertoa ennen kuulustelua. Joulukuussa 2014 astui voimaan lakiuudistus esitutkintalakiin 805/2011 hallituksen esityksen HE 71/2014 pohjalta. Uudistus muokkasi esitutkintalakia ja seuraavaksi tarkastellaan 1.12.2014 voimaan tullutta esitutkintalaki 4:16.

4.1 Oikeus avustajaan ja puolustajaan

Epäillylle tulee ilmoittaa oikeudesta käyttää valitsemaansa avustajaa esitutkinnassa (ETL 4:16.1).

Epäillylle tulee ilmoittaa oikeudesta puolustajaan ROL 2:1 säädetyillä edellytyksillä (ETL 4:16.1.2). Epäillyllä on oikeus ensisijaisesti itse huolehtia puolustuksestaan (ROL 2:1.1). Epäillylle on kerrottava, että hänelle voidaan pyynnöstään määrätä puolustaja, mikäli häntä epäillään rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta tai tällaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta (ROL 2:1.2). Epäillyn pyynnöstä voidaan hänelle myös määrätä puolustaja, jos hän on pidätettynä tai vangittuna. Epäillylle tulisi myös ilmoittaa siitä, että hänelle määrätään viran puolesta puolustaja, jos epäilty ei kykene itse puolustamaan itseään (ROL 2:1.3). Jos epäilty on alle 18 -vuotias ja on ilmeistä, ettei hän kykene puolustamaan itseään, on puolustaja myös määrättävä ja siitä ilmoitettava epäillylle (ROL 2:1.3). Puolustajan määräämisestä on ilmoitettava myös, jos epäillyn valitsema puolustaja ei täytä puolustajalle asetettavia vaatimuksia tai kykene asianmukaisesti puolustamaan epäiltyä tai puolustajan määräämiseen on muu erityinen syy (ROL 2:1.3). Rikoksesta epäillyllä on oikeus käyttää valitsemaansa avustajaa esitutkinnassa. Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava siitä, että rikoksesta epäillyn oikeus avustajan käyttöön tosiasiallisesti toteutuu, mikäli epäilty niin haluaa (Jokela 2018, 170).

Jos kuulustelussa käsiteltävä rikos on lain edessä riittävän vakava tai rikoksesta epäilty on pidätetty tai vangittu, saa rikoksesta epäilty puolustajan pyynnöstään. Rikoksesta epäillyllä on tämä oikeus varallisuudestaan riippumatta (ROL 2:1.2). Kyseisissä tapauksissa rikoksesta epäilty saa pyynnöstään puolustajan riippumatta siitä, onko hän esitutkintaviranomaisen mielestä puolustajan tarpeessa. Puolustajan määrääminen pyynnöstä on katsottu aiheelliseksi, koska momentin 2 kohdassa mainittuja rikoksia ei ole pidetty yksinkertaisina (Jokela 2018, 144). Jos rikoksesta epäilty on menettänyt vapautensa, on hänen sen vuoksi vai-

keaa hankkia itse itselleen puolustajaa. Sen vuoksi hänelle on pyynnöstä määrättävä puolustaja (Jokela 2018, 144).

Joissain tapauksissa rikoksesta epäilylle on määrättävä viran puolesta (ROL 2:1.3). Tällöin ei ole väliä, haluaako rikoksesta epäilty puolustajan vai ei vaan puolustaja on pakko määrätä. Rikoksesta epäiltyä olisi hyvä kuulla siitä, kenet hän haluaa puolustajaksi määrättävän, koska hän voi joutua maksamaan puolustuksestaan aiheutuneet kustannukset (Jokela 2018, 145).

Kun tarvetta puolustajalle harkitaan, tulisi poliisin kiinnittää huomiota tutkittavana olevan rikoksen laatuun, siitä seuraavaan rangaistukseen ja siihen, kuinka epäilty itse suhtautuu rikokseensa (Jokela 2018, 145). Mikäli epäilty kiistää tai vetoaa rangaistavuuden poistavaan tai sitä lieventävään tekijään, on tällöin myös harkittava puolustajan määräämistä (Jokela 2018, 145). Puolustajan määräämiseen viran puolesta mainitaan viimeisenä muu erityinen syy (ROL 2:1.3). Muu erityinen syy voi tulla kyseeseen silloin, kun tutkittavaan rikokseen liittyy esimerkiksi vaikea erityiskysymys, jutussa esitetään huomattava menetämis- tai korvausvaatimus tai rikoksesta epäilty suhtautuu asiaansa täysin passiivisesti (Jokela 2018, 146).

4.2 Maksuton oikeusapu, kuulustelussa käsitelty rikos ja kielelliset oikeudet

Rikoksesta epäilylle tulee ilmoittaa oikeudesta maksuttomaan oikeusapuun ja avustajaan. Tämä oikeus epäilylle toteutuu silloin, jos hänen käyttövaransa ja varallisuutensa jäävät alle valtioneuvoston tarkemmin vahvistaman määrän (ETL 4:16.1.3).

Rikoksesta epäilylle on ilmoitettava, mistä rikoksesta häntä epäillään sekä asemaa koskevista mahdollisista muutoksista (ETL 4:16.1.4).

Mikäli rikoksesta epäilty ei ole suomenkielinen, on hänelle kerrottava oikeudesta tulkkaukseen ja olennaisten esitutkinta-asiakirjojen kääntämiseen. Lisäksi, jos epäillyn kieli ei ole suomi tai ruotsi, päättää esitutkintaviranomainen esitutkinnan käsittelykielestä epäillyn oikeutta ja etua silmällä pitäen (ETL 4:12.1). Muilla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielellisillä on esitutkinnassa oikeus käyttää kieltä, jota hän osaa riittävästi (Tolvanen, Kukkonen 2011, 39). Poliisin on huolehdittava, että rikoksesta epäilty saa tarvittaessa tulkkausta (ETL 4:12.4). Epäilylle on myös ilmoitettava oikeudestaan saada käännös esitutkinta-aineiston olennaisesta osasta (ETL 4:13.1).

Maksuton oikeusapu kuuluu suomalaisen oikeusturvan keskeisimpiin elementteihin. Maksuttomalla oikeusavulla taataan vähävaraisen kansalaisen mahdollisuudet samantasoiseen oikeudelliseen asiantuntija-apuun kun hänen varakkaammalla vastapuolellaan (Jokela

2018, 120). Oikeusapua annetaan valtion varoista henkilölle, joka ei taloudellisen asemansa vuoksi kykene itse suorittamaan avustamisestaan aiheutuvia kuluja (Jokela 2018, 125). Oikeusapua haetaan suullisesti tai kirjallisesti oikeusaputoimistolta. Hakijan, rikoksesta epäillyn on selvitettävä taloudelliset olosuhteensa ja rikos, josta häntä epäillään. Rikoksesta epäillylle maksettava oikeusapu määräytyy ainoastaan hänen omien kuukausittaisten käyttövarojensa perusteella (Jokela 2018, 128).

Oikeusapu myönnetään korvauksetta, jos rikoksesta epäillyn kuukausittaiset käyttövarat erilaisten vähennysten jälkeen (OAA 5§) ovat enintään 600 euroa. Käyttövara lasketaan vähentämällä epäillyn kuukausittaisista nettoansioista menot, jotka rikoksesta epäilty on jo entuudestaan velvoitettu suorittamaan joka kuukausi (OAA 2§). Korkeimman oikeuden päätöksellä myös elatusvelvollisuus otetaan huomioon, vaikka rikoksesta epäilty olisi jättänyt elatusapumaksut suorittamatta (KKO 2011:50). On huomattavaa, että oikeus maksutomaan oikeusapuun lakkaa kokonaan, jos rikoksesta epäillyn kuukausittainen käyttövara on yli 1 300 euroa (OAA 6§).

4.3 Itsekriminointisuoja

Rikoksesta epäillylle on ilmoitettava oikeudesta olla myötävaikuttamatta rikosepäilynsä selvittämiseen. Se tarkoittaa, että hänen ei tarvitse kertoa poliisille kuulustelussa mitään muuta kuin henkilötietonsa (ETL 4:16 6. kohta). Monessa tapauksessa kuitenkin on katsottu epäiltyä vastaan puhuvana näyttönä, jos epäilty ei kommentoi mitenkään poliisin todisteina esittämiä näytteitä. Epäillyllä ei myöskään ole velvollisuutta puhua totta. Sen lisäksi, että rikoksesta epäiltyä on esitutkinnassa kohdeltava syyttömänä (ETL 4:2), on hänellä itsekriminointisuoja. Itsekriminointisuoja antaa rikoksesta epäillylle oikeuden vaieta kuulustelussa. Rikoksesta epäillyllä ei ole velvollisuutta puhua totta kuulustelussa. Epäilty saa itse harkita, miten ja missä laajuudessa käyttää tätä oikeuttaan. Hänen on lausuttava ainoastaan henkilö- ja yhteystietonsa (Tolvanen, Kukkonen 2011, 35). Kun epäillyllä ei ole velvollisuutta puhua mitään esitutkinnassa, ei hänellä myöskään ole tunnustamispakkoa eikä hän ole velvollinen todistamaan itseään vastaan (Tolvanen, Kekkonen 2011, 122).

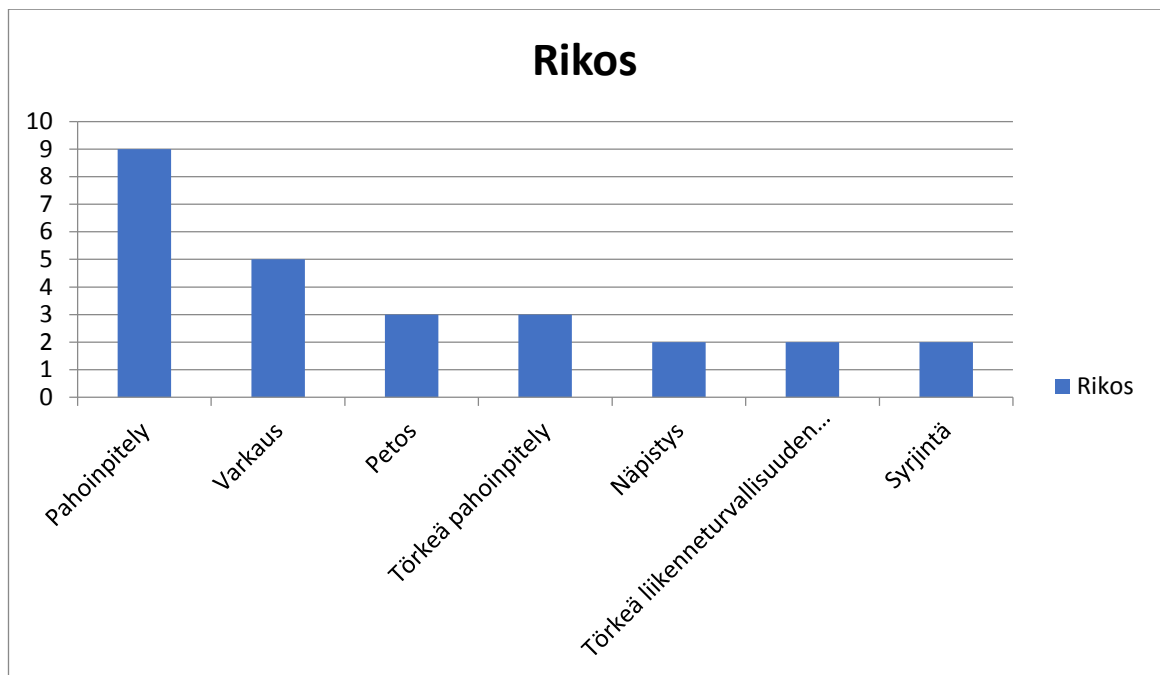
Itsekriminointisuojan käyttö, valehteleminen, tai vaikeneminen, voi kuitenkin koitua epäillyn vahingoksi, mikäli poliisin suorittaman teknisen tutkinnan perusteella voidaan osoittaa epäillyn valehdelleen (Rantaeskola 2014, 120).

5 RIKOKSESTA EPÄILLYN OIKEUKSIEN KÄYTÄNNÖN VAIKUTUKSET

5.1 Tutkimuksessa esiintyneet rikosnimikkeet

Lomakkeen alussa oli kohta, jonka kuulustelun suorittanut poliisimies täytti: ”Epäilty rikos ja lyhyt teonkuvaus sekä tieto, onko avustaja ollut mukana kuulustelussa”.

Taulukko 1:

Taulukko 1 kuvaa rikosnimikkeitä, joita esiintyi kyselyn aikana enemmän kuin yksi. Eniten lomaketutkimuksessa esiintynyt rikosnimike on pahoinpitely, joita oli yhdeksän kappaletta.

Jokainen seuraavista nimikkeistä esiintyi tutkimuksessa vain kerran: tappo, rattijuopumus, törkeä rattijuopumus, moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, laitton uhkaus, varkauden yritys, törkeä petos, törkeän kiristyksen yritys, työturvallisuusrikos, kunnianloukkaus, lähes-
tymiskiellon rikkominen ja kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta.

Avustaja oli ollut mukana vain tapauksessa, jossa henkilöä epäiltiin taposta.

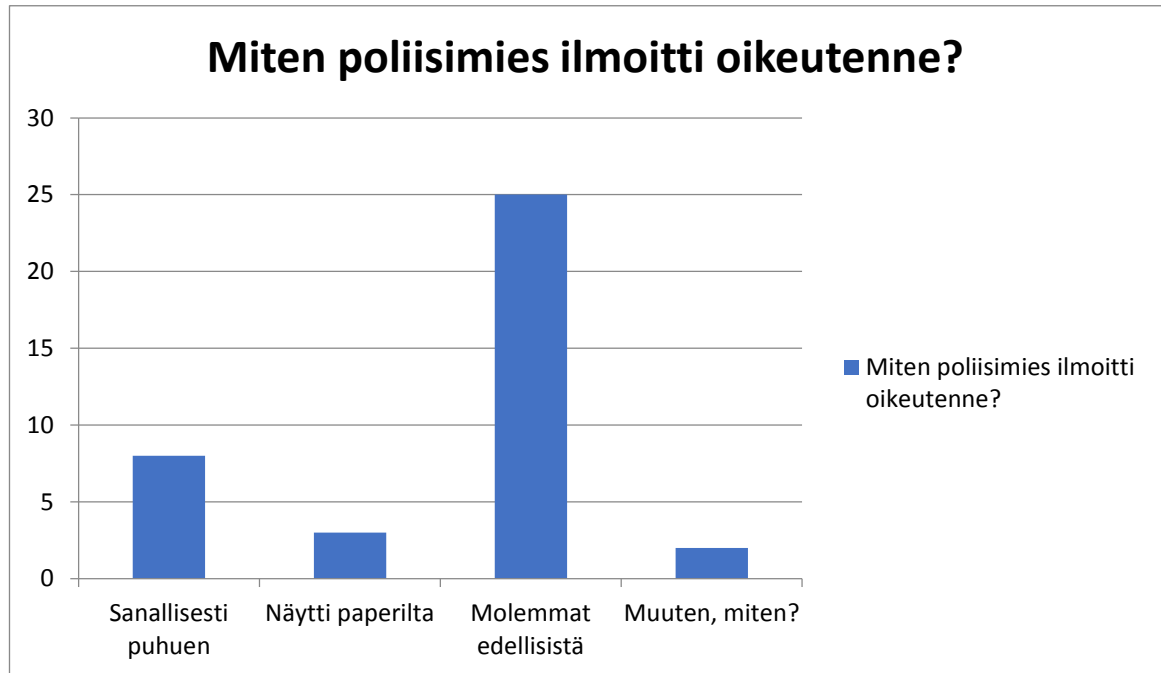
5.2 Tapa ilmoittaa rikoksesta epäillyn oikeudet

Kyselylomake koostui neljästä kysymyksestä.

Ensin lomakkeella oli arvioitavana rikoksesta epäillyn oikeuksien ilmoittamisen tapa: ”*Miten poliisimies ilmoitti oikeutenne?*” Tähän kysymykseen rikoksesta epäilty saattoi vastata:

- A. *Sanallisesti puhuen*
- B. *Näytti paperilta.*
- C. *Molemmat edellisistä*
- D. *Muuten, miten?*

Taulukko 2:

Mikäli rikoksesta epäilty valitsi "muuten, miten?"-vaihtoehdon, oli hänelle varattu lomakkeeseen kirjoitustilaa.

Taulukosta 2 käy ilmi vastausten hajonta kyselylomakkeen ensimmäiseen kysymykseen. Ylivoimaisesti yleisin tapa ilmoittaa oikeudet ennen kuulustelua epäillylle on tutkimukseen osallistuvilla poliisimiehillä ollut sekä sanallisesti puhuen että paperilta oikeuksien näyttäminen. Sekä suullisesti että kirjallisesti on oikeudet ilmoitettu 25:ssä tutkimuslomakkeessa. Kahdeksassa tapauksessa oikeudet on ilmoitettu epäillylle ainoastaan suullisesti ennen kuulustelua. Kolmessa kuulustelussa oli poliisimies ilmoittanut oikeudet ainoastaan kirjallisesti.

Viimeisimpään eli "Muuten, miten?" -kohtaan oli tutkimuksessa saaduissa lomakkeissa vastattu kaksi kertaa. Tämä tulos on kuitenkin hieman harhaanjohtava, koska selitteeksi molempiin "Muuten, miten?" -kohtaan oli kirjoitettu: "Sanallisesti, tarjosi myös paperin luettavaksi." sekä "Tarjosi paperin luettavaksi, kertoi sanallisesti." Yhteensä 27 vastaukses-

sa on oikeudet ilmoitettu epäillylle sekä sanallisesti että kirjallisesti. Sanallisesti rikoksesta epäillyn oikeudet on kerrottu kahdeksan (8) kertaa. Pelkästään paperilta on rikoksesta epäillyn oikeudet näytetty kolmessa (3) tapauksessa.

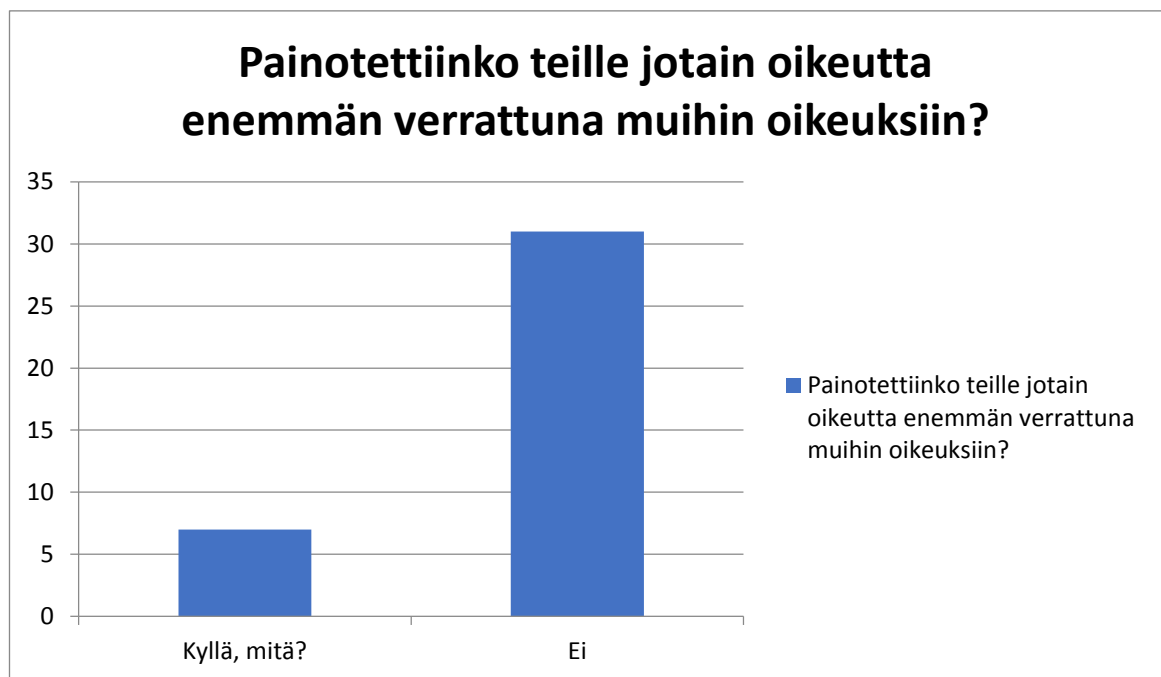
5.3 Oikeuksien mahdollinen painottaminen

Toinen kysymys lomakkeella oli: ”Painotettiin Teille jotain oikeutta enemmän verrattuna muihin oikeuksiin”? Vastausvaihtoehtoja annettiin kaksi.

A. Kyllä, mitä?

B. Ei

Taulukko 3:

Mikäli rikoksesta epäilty valitsi "Kyllä, mitä?"-kohdan, oli hänelle varattu lomakkeeseen kirjoitustilaa kyseisen kohdan alle saman verran kuin ensimmäisessä kysymyksessä "Muitten, miten?"-kohdan alle.

Taulukosta 3 käy ilmi kyselylomakkeiden vastaukset lomakkeen toiseen kysymykseen. Kyselyyn vastanneiden selkeä enemmistö koki, että heille ei kuulustelun alussa ilmoite-

tuissa rikoksesta epäillyn oikeuksissa painotettu mitään rikoksesta epäillyn oikeutta enempää verrattuna muihin oikeuksiin. Lomaketutkimukseen vastanneista 31 oli tätä mieltä. Sitä vastoin seitsemän lomakekyselyyn vastannutta rikoksesta epäiltyä koki, että heille painotettiin jotain rikoksesta epäillyn oikeutta enemmän verrattuna muihin oikeuksiin. Seuraavissa kuulusteluissa epäilty on kokenut, että jotain oikeutta painotettiin enemmän verrattuna muihin oikeuksiin.

1. Laiton uhkaus, suullisesti uhattu tappaa, ei avustajaa.

Koettu painotus: "ei tarvitse puhua".

2. Näpistys, polttoainevarkaus, ei avustajaa.

Koettu painotus: "oikeus vaieta".

3. Pahoinpitely - torin laidalla sivullista turpaan, RE 17 v, huoltaja läsnä kuulustelussa, ei avustajaa

Koettu painotus: "itsekriminointisuoja + avustajan käyttö."

4. Varkauden yritys, avustaja ei paikalla.

Koettu painotus: "sitä ettei omaa rikosta tarvi selvittää."

5. Näpistys, myymälävarkaus, ei avustajaa.

Koettu painotus: "oikeus olla myötävaikuttamatta rikoksen selvittämistä."

6. Törkeä petos, vakuutuspetos, avustaja ei paikalla.

Koettu painotus: "Ei ole pakko puhua totta."

7. Pahoinpitely, 17 v epäilty pahoinpiteli kaveriaan uhkailleen miehen, ei avustajaa.

Koettu painotus: " itsekriminointi + avustaja (+ RE: n pyrkimys edistää selvittämistä = lieventämisperuste)"

Kaikissa näissä seitsemässä tapauksessa oli koettu, että kuulustelun suorittanut poliisimies oli painottanut epäillyn oikeutta vaieta ja muutoinkin olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen.

Molemmissa pahoinpitelytapauksissa poliisimies oli painottanut oikeutta käyttää avustajaa. Lisäksi molemmissa näissä tapauksissa epäillyt olivat alle 18 -vuotiaita.

Toisessa pahoinpitelytapauksessa oli poliisimies painottanut myös lieventämisperusteena epäillyn pyrkimystä edistää rikoksensa selvittämistä.

5.4 Oikeuksien ilmoittamisen vaikutus epäillyn haluun kertoa rikoksestaan

Kysymys oikeuksien ilmoittamisen vaikutuksesta rikoksesta epäillyn haluun kertoa rikoksestaan oli jaettu kolmeen osaan. Tässä on kysymys tutkimukseni tutkimuskysymyksen arvioinnista.

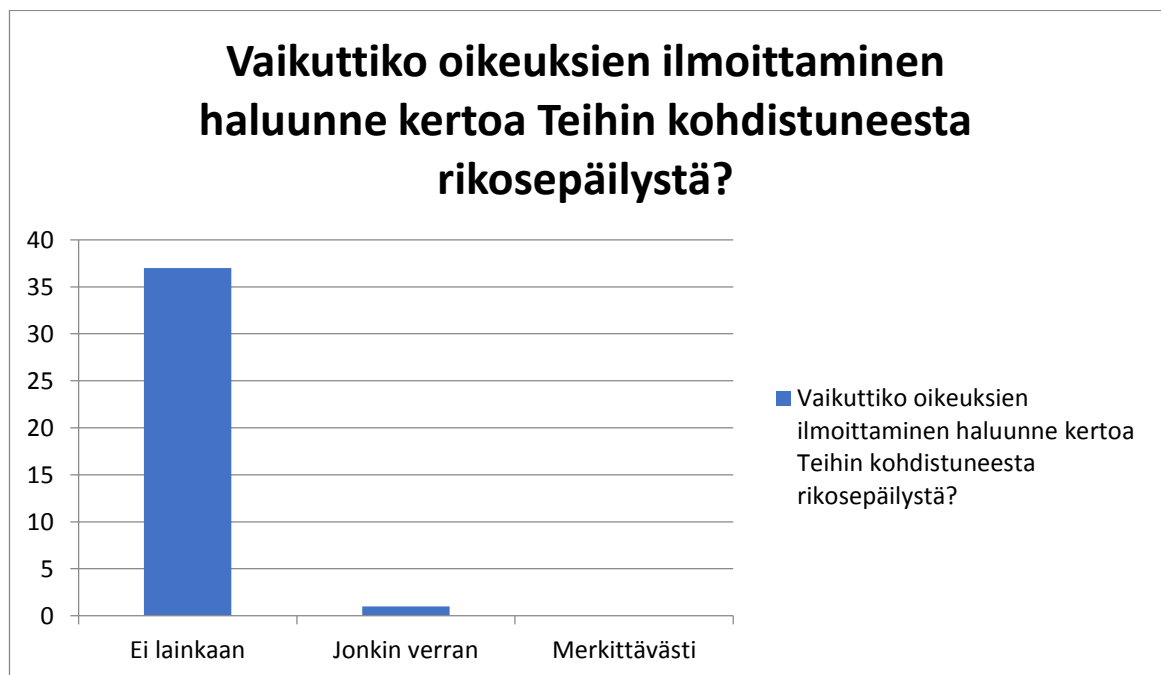
3. ”Teille ilmoitettiin kuulustelun alussa rikoksesta epäillyn oikeudet.”

3a. Vaikuttiko oikeuksien ilmoittaminen haluanne kertoa Teihin kohdistuneesta rikosepäilystä?

- A. Ei lainkaan
- B. Jonkin verran
- C. Merkittävästi

3b. Jos vaikutti, niin miten?

Taulukko 4:

Kyselylomakkeen kolmas kysymys sisälsi suoraan koko opinnäytetyön tutkimuskysymyksen. Oikeuksien ilmoittaminen kuulustelun alussa vaikutti jonkin verran ainoastaan yhden

epäillyn haluun kertoa häneen kohdistuneesta rikosepäilystä. Muihin vastaajiin (37 henkilöä) ei oikeuksien ilmoittaminen vaikuttanut lainkaan. Oikeuksien ilmoittaminen ei vaikuttanut merkittävästi kehenkään tutkimukseen osallistuneista 38 rikoksesta epäillyistä.

Oikeuksien ilmoittaminen oli vaikuttanut epäiltyyn kuulustelussa, jossa tutkittavana rikoksena oli tappo. Kyselylomakkeella oli varattu vapaata vastaustilaa sitä varten, jos epäilty valitsi kolmannen kysymyksen kohdalla, joko "jonkin verran" tai "merkittävästi".

Tappo-rikosnimike poikkesi merkittävästi kaikista muista tutkimuksen 37 lomakkeesta. Rikoksesta epäiltynä kuultu ei ollut tapauksen pääepäilty ja hänellä oli kaikista muista lomakkeista poiketen avustaja mukana kuulustelussa. Epäiltynä kuultu ei kuitenkaan osannut kuvailla, miten oikeuksien ilmoittaminen häneen oli kuulustelutilanteessa vaikuttanut.

5.5 Epäillyllä kuulustelun jälkeen heränneet kysymykset

Kuulustelun jälkeen heränneiden kysymysten kartoittamista haettiin kyselyn viimeisellä, avoimella kysymyksellä. Kysymys oli: *"Jäikö Teille kysyttävää oikeuksistanne tai muusta asiasta?"*

Viimeisen kysymyksen oli lomakkeessa niin ikään varattu vastaustilaa.

Kysyttävää oli jäänyt neljällä rikoksesta epäillyllä. Muilla rikoksesta epäillyllä ei kysyttävää ollut jäänyt.

1. Törkeä rattijuopumus, alkoholi, ei avustajaa.

Kysymys: "koska pääsee pois"

2. Pahoinpitely -torinlaidalla sivullista turpaan, RE 17 v, huoltaja läsnä kuulustelussa, ei avustajaa.

Kysymys: Rikosprosessin jatkumisesta ja aikataulusta: " Mitä tämän jälkeen ja milloin?"

3. Pahoinpitely, ovelle mussuttamaan tullutta naapuria turpaan, ei avustajaa.

Kysymys: "Koska mä pääsen pois."

4. Törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen - ylinopeus, ei avustajaa.

Kysymys: "ajokiellon pituudesta"

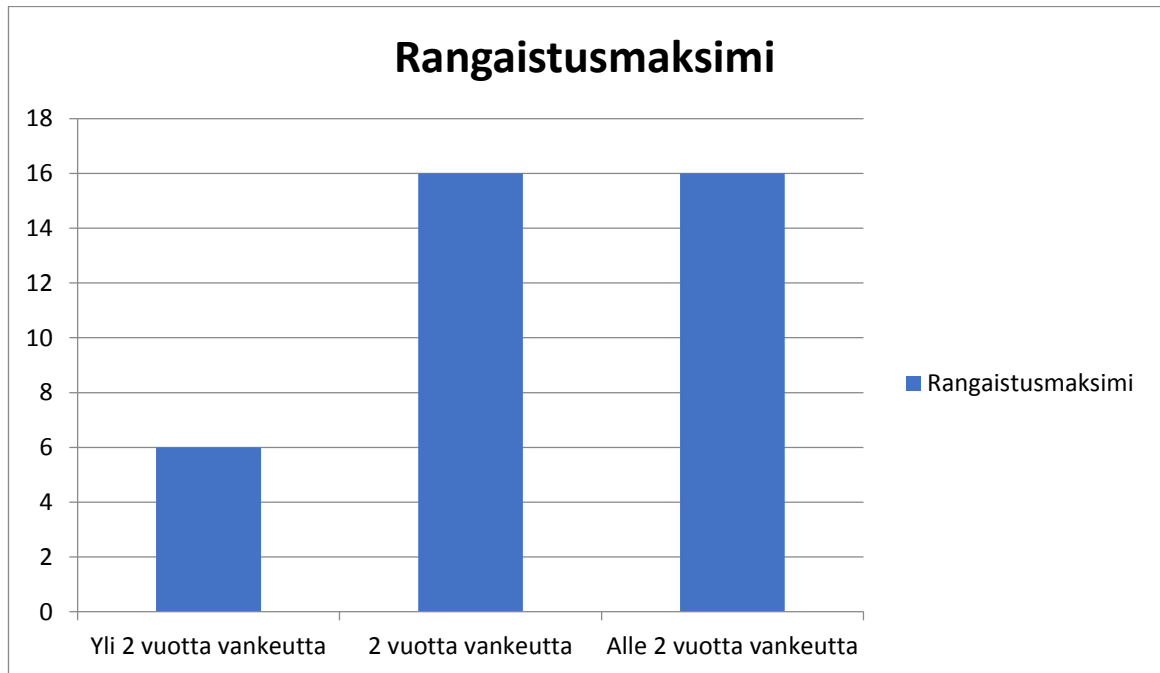
Vastauksista on havaittavissa, että kysymysten aiheet liittyivät rikosprosessiin jatkoon ja vapaudenmenetyksen keston. Mikään kysymyksistä ei liittynyt rikoksesta epäillyn oikeuksiin. Huomattavaa on myös, että molemmissa kahdessa tapauksessa, jossa rikoksesta epäilty on ollut alle 18-vuotias, ei hänelle ollut määrätty viran puolesta avustajaa. Avustaja tulisi määrätä viran puolesta alle 18-vuotiaalle rikoksesta epäillylle (ROL 2:1). Mikäli alle 18-vuotias rikoksesta epäilty kieltäytyy avustajan käytöstä, on hänelle selvitettävä riittävässä laajuudessa, mihin tarve oikeudenkäyntiavustajaan perustuu (Ellonen & Rantaeskola 2016, 78). Avustajasta kieltäytyminen olisi myös dokumentoitava sopivalla tavalla, esimerkiksi videolle (Ellonen & Rantaeskola 2016, 78).

5.6 Yhteenveto lomaketutkimuksen tuloksista

Lomaketutkimuksen yhteenvetona voidaan todeta, että epäillyn oikeuksien ilmoittamisella ei havaittu olevan vaikutusta kuin yhteen 38: sta rikoksesta epäilystä. Epäilty, joka koki oikeuksien ilmoittamisen vaikuttavan haluunsa kertoa rikoksestaan, oli epäiltynä taposta ja hänellä oli avustaja mukana kuulustelussa. Tutkimustuloksista on suuntaa antavasti tulkittavissa, että mitä vakavammasta rikoksesta on kyse, sitä tarkemmin oikeudet epäillylle ilmoitetaan ja sitä enemmän oikeuksien ilmoittaminen vaikuttaa rikoksesta epäiltyyn.

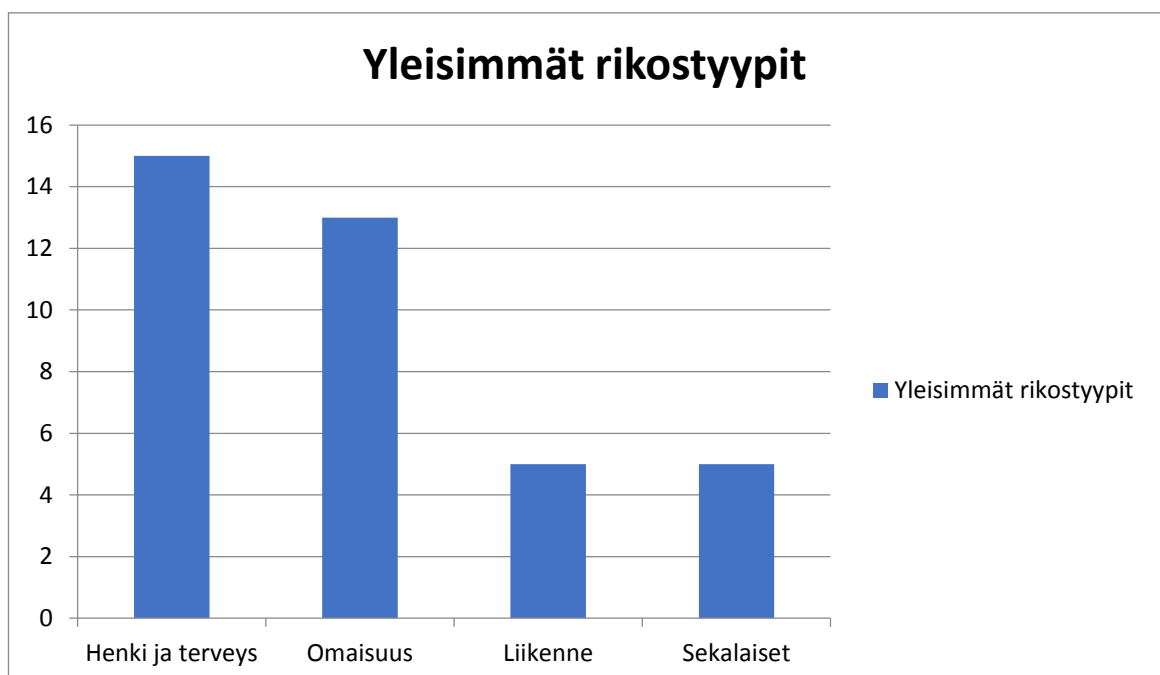
Suurimmassa osassa tutkimuksessa esiintyneistä 38 rikosnimikkeistä oli rangaistusmaksimi tasan tai alle 2 vuotta vankeutta. Taulukosta 5 käy ilmi rangaistusmaksimien hajonta. Kuu-
dessa tapauksessa oli rangaistusmaksimi yli 2 vuotta vankeutta. Tapauksia, joissa rangaistusmaksimi oli 2 vuotta, oli 16 kappaletta. Samoin 16 kappaletta oli rikosnimikkeitä, joissa rangaistusmaksimi oli alle 2 vuotta.

Taulukko 5:

Tutkimukseen osallistuneet poliisimiehet työskentelevät kaikki perustutkinnassa, joten on luontevaa, että tutkimukseen materiaaliksi kertyi suurimmalta osin väkivalta-, omaisuus- ja liikenne rikoksia. Näiden kolmen rikostyyppin osuus 38: sta lomakkeesta oli 28. Taulukosta 1 sivulla 15 käy ilmi yleisimmät tutkimuksessa esiintyneet rikosnimikkeet. Yksittäisenä rikosnimikkeenä isoimman edustuksen sai pahoinpitely, joita tutkimuksessa oli yhdeksän kappaletta.

Taulukko 6:

Taulukosta 6 käy ilmi tutkimuksessa esiintyneet yleisimmät rikostyytit. Henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia esiintyi tutkimuksessa yhteensä 15 kappaletta.

Omaisuuheen kohdistuvia rikoksia esiintyi tutkimuksessa yhteensä 13 kappaletta ja liikenerikoksia viisi (5) kappaletta.

Sekalaiset -kohtaan mahtui myös viisi (5) rikosta: Syrjintä, syrjintä, työturvallisuusrikos, kunnianloukkaus ja lähestymiskiellon rikkominen.

6 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI

Tutkimustuloksen luotettavuutta arvioidessa on otettava huomioon useita asioita. Jari Metsämuuronen käsittelee kirjassaan "Metodologian perusteet ihmistieteissä 2001" muun muassa sitä, miten tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan. Metsämuuronen nostaa esille kaksi pääkäsitettä luotettavuuden arvioinnissa: reliabiliteetti ja validiteetti. Molemmat kuvaavat luotettavuutta. Reliabiliteetti viittaa tutkimuksen toistettavuuteen (Metsämuuronen 2001, 50). Tässä tutkimuksessa aineiston hankinta eli itse lomakekysely, toteutettiin 1.3.2018 - 10.4.2018 välisenä aikana. Tutkimuksen aineiston hankinta kesti tasan 40 päivää. Voisi helposti arvioida, että jos tutkimus tehtäisiin uudelleen esimerkiksi tasan vuoden päästä, tulisi tulokseksi suurin piirtein sama määrä käytettyjä lomakkeita. Samoin voidaan arvioida, että myös tutkimuksessa esiintyneet rikosnimikkeet esiintyisivät uudelleen tutkittaessa lähes samalla tavalla. Suurin osa nimikkeistä olisi lieviä ja vain pieni osa vakavia.

Validiteetilla tarkoitetaan sitä, että mitataanko tutkimuksessa sitä, mitä siinä on tarkoitus mitata (Metsämuuronen 2001, 50). Eli kuinka hyvin aineiston hankinta tukee itse tutkimuskysymykseen vastaamista. Tässä tutkimuksessa mitattiin sitä, vaikuttaako oikeuksien ilmoittaminen rikoksesta epäillyn haluun kertoa rikoksestaan. Sen vuoksi tutkimuslomakkeella kolmantena kysymyksenä oli kysymys, joka oli miltei suoraan koko opinnäytetyön tutkimuskysymys. Toisaalta tutkimuksessa ei selvitetty ollenkaan sitä, oliko tutkimukseen osallistunut epäilty ollut vapautensa menettäneenä lomakkeen täyttöhetkellä. On oletettava, että vapaudenmenetys vaikuttaisi epäillyn haluun kertoa rikoksestaan. Tutkimuslomakkeella ei kuitenkaan selvitetty sitä, onko epäilty ollut kuulustelutilanteessa vapautensa menettäneenä. Tämä seikka heikentää osaltaan tutkimuksen luotettavuuden arviota.

Metsämuuronen käsittelee myös tutkimuksen ulkoista validiteettia, eli sitä kuinka hyvin tutkimus on yleistettävissä (Metsämuuronen 2001, 51). Tutkimuksen tulosten ja johtopäätösten tekemiseen käytettiin kyselylomakkeita, joita kertyi 40 päivän aikana 38 kappaletta. Otanta on suppeahko, mutta ainakin suuntaa antavana se toimii erinomaisesti. Seuraavissa osioissa käsitellään tutkimuksen validiteettia.

6.1 Tutkimukseen osallistuneet poliisimiehet

Tutkimuksen luotettavuudessa on käsiteltävä sitä, miten ja missä laajuudessa tutkimukseen osallistuneet poliisimiehet ovat oikeudet epäillylle ilmoittaneet. Kyseeseen tulee myös, onko epäilty *todella* ymmärtänyt kaikki oikeutensa. Tähän tutkimukseen osallistuneiden kuuden poliisimiehen keskimääräinen tutkintakokemus on 5,9 vuotta ja kokemus poliisin työstä ylipäänsä 8,2 vuotta. Voidaan sanoa, että tutkimukseen osallistuneet poliisimiehet

ovat pääasiassa virkauransa alussa tai lähestyvät virkauransa puoliväliä. Näin ollen heillä on jokseenkin tuore näkökanta nykylainsäädäntöön esitutkintalain osalta. Puolet tutkimukseen osallistuneista poliisimiehistä oli valmistunut ennen vuotta 2011, jolloin toteutettiin suuri esitutkintalakiuudistus. Toinen puoli sitä vastoin oli valmistunut 2011 vuoden jälkeen, mutta jokainen kuitenkin ennen vuotta 2014, jolloin nykyiset rikoksesta epäillyn oikeudet astuivat voimaan.

On todettava, että poliisilaitokset ovat velvollisia antamaan täydennyskoulutusta henkilökunnalle sitä mukaa, kun laki muuttuu. Voidaan pitää erittäin todennäköisenä, että kaikki tutkimukseen osallistuneet poliisimiehet ovat olleet tietoisia nykymuotoisista rikoksesta epäillyn oikeuksista. Tutkimuksen tekijä ei itse ollut läsnä yhdessäkään lomakkeen täyttölanteessa vaan tutkimuksessa luotettiin poliisimiesten virkavastuuseen.

6.2 Oikeuksien ilmoittamisen tapa

Taulukosta 2 sivulla 17 käy ilmi, että ylivoimaisesti yleisin tapa ilmoittaa oikeudet rikoksesta epäillylle on ollut sekä sanallisesti puhuen että paperilta näyttäminen (25/38). Oikeuksia oli ilmoitettu myös pelkästään suullisesti kahdeksan kertaa (8/38) ja pelkästään kirjallisesti kolme kertaa (3/38). Vaihtoehtona oikeuksien ilmoittamisen tavalle oli myös annettu "muuten, miten?" -kohta. Tämä vastausvaihtoehdon valitseminen esiintyi tutkimuksessa kaksi kertaa (2/38). "Muuten, miten?" -kohdan perään oli kuitenkin kirjoitettu, että oikeudet on ilmoitettu suullisesti ja oikeuksia on myös tarjottu kirjallisesti luettavaksi. Käytännössä "muuten, miten?" -kohdan vastaukset voitaisiin lukea kuuluvaksi tutkimuksessa eniten esiintyvään oikeuksien ilmoittamisen tapaan.

Oikeudet ilmoitettiin pelkästään suullisesti kahdeksassa tapauksessa:

työturvallisuusrikos, törkeä pahoinpitely, pahoinpitely, törkeä pahoinpitely, törkeä pahoinpitely, varkaus, varkaus.

Huomattava on, että kaikissa tutkimuksessa esiintyneissä törkeissä pahoinpitelyissä oikeudet on ilmoitettu ainoastaan suullisesti. On hyvin todennäköistä, että ainakin kaikissa kolmessa törkeässä pahoinpitelytapauksessa on epäilty ollut vähintäänkin kiinniotettuna kuulustelun aikana. Tällöin olisi oikeuksista pitänyt kertoa myös kirjallisesti. Tämä voi myös osaltaan heikentää tutkimuksen luotettavuutta.

On todettava myös, että epäillyille ei jäänyt yhdessäkään tapauksessa kysyttävää oikeuksistaan, vaan kaikki kysymykset, joita he esittivät, liittyivät vapaudenmenetyksen keston, rikosprosessin jatkumiseen tai lupahallinnollisiin asioihin.

6.3 Oikeuksien painottaminen epäilylle

Seitsemässä (7/38) eri tapauksessa epäilty oli kokenut, että hänelle oli painotettu jotakin oikeutta:

laiton uhkaus (itsekriminointisuoja), näpistys (itsekriminointisuoja), pahoinpitely (itsekriminointisuoja ja avustajan käyttö), varkauden yritys (itsekriminointisuoja), näpistys (itsekriminointisuoja), törkeä petos (itsekriminointisuoja), pahoinpitely (itsekriminointisuoja, avustaja, sekä oman rikoksensa selvittäminen mahdollisena lieventämisperusteena)

Tästä listauksesta ei voi päätellä, että mitä vakavammasta rikoksesta on kyse, sitä enemmän jotain tiettyä oikeutta painotettaisiin. Voi silti olla, että mitä vakavammasta rikoksesta on kyse, sitä tarkemmin oikeudet epäilylle ilmoitetaan eikä hän koe, että hänelle painotettaisiin jotain tiettyä oikeutta verrattuna muihin. Yllä oleva lista voi osoittaa, että jonkun tietyn oikeuden painottaminen johtuu enemmänkin yksittäisen tutkijan tavasta ilmoittaa epäillyn oikeudet kuin siitä, että joku tietty oikeus, esimerkiksi itsekriminointisuoja tai avustajan käyttö, koettaisiin tärkeämmäksi ilmoittaa.

Tutkimuslomakkeilla oli yksi tappo -nimike. Se nimike oli myös ainoa, jossa avustaja oli läsnä kuulustelussa. Siinäkin tapauksessa epäilty ei kokenut, että hänelle olisi painotettu jotain tiettyä oikeutta enemmän muihin oikeuksiin nähden.

6.4 Ilmoitusten vaikutus haluun kertoa

Tutkimuksessa havaittiin, että ainoastaan yhdessä (1/38) tapauksessa, epäilty oli kokenut oikeuksien ilmoittamisella olevan vaikutusta haluun kertoa tapahtuneesta rikoksesta. Kyseisessä tapauksessa epäiltynä rikoksena oli tappo ja epäilylle oli avustaja mukana kuulustelussa. Epäilty ei kuitenkaan osannut kuvailla sitä, miten oikeudet vaikuttivat hänen haluunsa kertoa. Kuitenkin voidaan päätellä, että oikeuksien ilmoittaminen laittoi hänet ajattelemaan oikeuksiaan ja miettimään tarkemmin, mitä sanoo.

Yksiselitteinen johtopäätös siitä, että esitutkintalain 805/2011 mukaiset ennen kuulustelua rikoksesta epäilylle ilmoitettavat oikeudet eivät vaikuta epäillyn haluun kertoa, on hieman yksioikoinen. Otanta on melko suppea, lomakemateriaalia kerättiin vain 40 päivän ajan ja lomakkeita kertyi 38 kappaletta. Tämän otannan pohjalta ei pysty vielä tekemään aukoton- ta johtopäätöstä siitä, että oikeuksien ilmoittamisella olisi olematon merkitys epäillyn ha- luun puhua.

Toki on todettavissa, että tässä kyseisessä tutkimuksessa ei havaittu oikeuksien ilmoittami- sella juurikaan olevan merkitystä epäillyn haluun kertoa rikoksestaan. Näin ollen tutkimus-

tulos toimii vähintäänkin suuntaa antavana. 38 kerätyssä lomakkeessa ainoastaan yksi koki, että oikeuksien ilmoittaminen vaikutti jotenkin hänen haluunsa kertoa tapahtuneesta.

Ei myöskään voida varmuudella sanoa, miten vakavasti rikoksesta epäilty ovat suhtautuneet lomakkeeseen vastaamiseen. Ei ole myöskään mahdollista varmentaa, millä tasolla rikoksesta epäilty ovat todella ymmärtäneet kyselylomakkeella olleiden kysymysten sisällön. Tämä osaltaan heikentää tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi 1996, 190).

6.5 Vapaaehtoisuus tutkimukseen osallistumisessa

Suurin ongelma lomaketutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuuden varmistamisessa oli lomakkeen antaminen epäiltynä kuullulle suoraan kuulustelun jälkeen. Vaihtoehtona lomakkeen antamiselle pohdittiin opinnäytetyön ohjausryhmän kanssa sitä, että lomakkeita olisi jätetty poliisiaseman odotusaulaan ja viereen olisi asetettu laatikko, johon epäiltynä kuultu olisi itse pudottanut lomakkeen siihen vastattuaan. Siten kyselyyn osallistuminen olisi ollut täysin epäiltynä kuullun omassa päätösvallassa, eikä esimerkiksi kuulustelutilanteen ahdistavuus tai muut tunnetilat poliisimiehen läsnäolosta johtuen vaikuttaisi vastauksiin.

Vaihtoehtoisesti kysely olisi voitu suorittaa myös niin, että poliisimies olisi täyttänyt lomakkeen ”poliisimies täyttää”-kohdan ja sen jälkeen antanut lomakkeen epäilylle ja kertonut hänelle, että joko osallistuu ja täyttää lomakkeen poliisiaseman aulassa ja jättää sen lomakekeräyslokeroon tai ei osallistu ja jättää lomakkeen täyttämättömänä lomakekeräyslokeroon poliisiaseman odotusaulassa.

Nämä mainitut kaksi vaihtoehtoa jouduttiin kuitenkin hylkäämään lähinnä siitä syystä, että tutkimuksessa tarvittiin riittävän suurta otantaa lomakkeiden lukumäärässä ja aika lomaketutkimuksen tekemiseen oli todella rajallinen. Tutkimuksessa luotettiin poliisimiesten virkavastuuseen, joka velvoittaa poliisimiestä ilmoittamaan epäillyn oikeudet lainmukaisesti ja kohtelemaan rikoksesta epäiltyä hienotunteisesti (ETL 4:4)

7 POHDINTA

On huomiota herättävää, että ainoastaan yksi rikoksesta epäilty koki oikeuksien ilmoittamisen vaikuttavan jonkin verran hänen haluunsa puhua. Kukaan muu epäillyistä ei kokenut oikeuksien ilmoittamisella olleen vaikutusta haluun puhua rikoksestaan. Epäilty, joka koki oikeuksien ilmoittamisen vaikuttavan haluunsa kertoa rikoksestaan, ei kuitenkaan osannut kuvailla, miten oikeuksien ilmoittaminen häneen vaikutti.

7.1 Tutkimuskysymyksen ratkaiseminen

Tämän opinnäytetyön keskeisin tutkimuskysymys oli, vaikuttavatko kuulustelun alussa ilmoitetut rikoksesta epäillyn oikeudet epäillyn haluun kertoa rikoksestaan. Tähän kysymykseen alettiin hakea vastauksia tutkimuslomakkeen avulla. Lomakekysely, joka ei profiloinut rikoksesta epäiltyjä mitenkään, antoi tuloksen, että ainoastaan yhteen rikoksesta epäiltyyn oli jonkin verran vaikuttanut epäillyn oikeuksien ilmoittaminen. Tutkimukseen osallistuneita epäiltyjä ei valikoitu mitenkään etukäteen, vaan jokainen poliisimies antoi lomakkeen kaikkien kuulustelemiensa epäiltyjen täytettäväksi. Kokoon saatiin melko kattava 38 nimikkeen sarja erilaisia rikosnimikkeitä.

Se seikka, että rikoksesta epäillyn oikeuksien ilmoittaminen ennen kuulustelua vaikutti jonkin verran ainoastaan yhteen rikoksesta epäiltyyn, antaa viitteitä siitä, että rikoksesta epäillyn oikeudet yleensä eivät juurikaan vaikuta epäiltyjen haluun kertoa rikoksestaan. Tutkimukseen aineistoa kertyi vain 38 lomakkeen verran, joten suuria yleistyksiä ei tämän aineiston perusteella pysty tekemään. Tutkimustulosta voi kuitenkin tulkita suuntaa antavana: kun 38: sta rikoksesta epäillyistä oikeuksien ilmoittaminen vaikutti ainoastaan yhteen (1) rikoksesta epäiltyyn, voisi siten olla loogista, että 76: sta epäillyistä oikeudet vaikuttaisivat kahteen (2) rikoksesta epäiltyyn, 114: sta epäillyistä kolmeen (3), 152: sta neljään (4) ja niin edelleen.

Tämän tutkimuksen tuloksesta voi sanoa, että rikoksesta epäillyn oikeudet eivät näyttäisi vaikuttavan valtaosaan epäiltynä kuulluista henkilöistä.

On harmillista, että epäilty, joka koki oikeuksiensa ilmoittamisen vaikuttavan haluunsa kertoa rikoksestaan, ei osannut kuvailla, miten oikeuksien ilmoittaminen häneen oli vaikuttanut.

Tutkimuskysymys pystyttiin tässä tutkimuksessa ratkaisemaan tyydyttävällä tasolla. Tutkimustulos olisi toki vakuuttavampi, mikäli tutkimuksessa olisi onnistuttu keräämään enemmän materiaalia, esimerkiksi 500: sta rikoksesta epäillyn kuulustelusta.

7.2 Tutkimuslomakkeen kehittämisehdotukset

Tutkimustuloksia analysoitaessa kävi ilmi, että tutkimuslomakkeella ei selvitetty ollenkaan, oliko rikoksesta epäilty ollut kuulusteluhetkellä kiinniotettu, pidätetty tai vangittu. Asia huomattiin, kun käytiin läpi kyselylomakkeen viimeistä kysymystä. Niistä kävi ilmi, että joillakin epäillyillä oli jäänyt kysyttävää vapauden menetyksen kestosta. Tutkimuslomakkeen alkuun, kohtaan, jossa poliisimiehen tuli lyhyesti kuvailla epäiltyä rikosta, olisi ollut hyödyllistä lisätä tieto, onko epäilty kuulusteluhetkellä vapautensa menettäneenä. Tämän jälkeen olisi lomakkeella voinut olla tieto siitä, minkälainen vapaudenmenetyks on kyseessä: kiinniotto, pidätys vai vangitseminen.

Jos tutkimuslomakkeella olisi ollut tieto mahdollisesta vapaudenmenetyksestä kuulustelun aikana, olisi voitu analysoida myös sitä, vaikuttaako vapaudenmenetyks rikoksesta epäillyn haluun kertoa rikoksestaan. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan tutkittu vapaudenmenetyksen vaikutuksia rikoksesta epäiltyyn.

7.3 Mallitapa ilmoittaa rikoksesta epäillyn oikeudet

Jos poliisimies ilmoittaa rikoksesta epäillyn oikeudet jokaiselle epäillylle samalla tavalla huolimatta rikoksen rangaistusmaksimista, rikoksesta epäillyn henkilökohtaisesta rikostaustasta tai mistään muustakaan asiasta, ja myös kirjaa kuulustelukertomukselle ilmoittamansa oikeudet omin sanoin, ovat hänen kuulustelunsa aina lainmukaisesti suoritettuja. Alle on kirjattu esimerkitapa ilmoittaa ja kirjata rikoksesta epäillyn oikeudet kuulustelukertomuksen alkuun:

Minulle on ennen kuulustelun alkua ilmoitettu, mistä rikoksesta/rikoksista minua epäillään. Minulle on kerrottu oikeudestani käyttää avustajaa. Minulle on kerrottu, milloin minulle voidaan määrätä omasta pyynnöstäni puolustaja ja minulle on kerrottu, milloin poliisi on velvollinen määräämään minulle puolustajan. Minulle on kerrottu, että minulla on oikeus saada tieto, mikäli asemani tässä esitutkinnassa muuttuu. Minulle on kerrottu edellytyksistä, milloin saan hakea maksutonta oikeusapua. Minulle on kerrottu, että mikäli en ymmärrä riittävästi poliisin kuulustelussa käyttämää kieltä, on minulla oikeus maksuttomaan tulkkaukseen kuulustelussa sekä oikeus saada maksuton käänös esitutkintapöytäkirjan olennaisista osista. Ymmärrän, että minulla on oikeus olla vastaamatta poliisin esittämiin kysymyksiin tässä kuulustelussa ja saan itse päättää, ovatko vastaukseni totuudenmukaisia. Ymmärrän, että kaikkea, mitä sanon tässä kuulustelussa, voidaan käyttää joko minua vastaan tai minun puolestani puhuvana näyttönä.

7.4 Syitä, jotka saattavat vaikuttaa rikosesta epäillyn haluun kertoa enemmän kuin oikeuksien ilmoittaminen

Epäillyn rikoshistoria, persoona, vapautteen kohdistuneet pakkokeinot, suhde ja asennoituminen poliisia kohtaan, kuulustelussa käsitelty rikos ja kuulustelijan tapa ilmoittaa epäillyn oikeudet voivat kaikki yhdessä tai erikseen vaikuttaa epäillyn haluun kertoa. Tutkimuksessa saatiin viitteitä siitä, ettei oikeuksien ilmoittaminen juuri vaikuta rikoksesta epäillyn haluun kertoa rikoksestaan.

Voidaan ajatella, että epäillyn haluun kertoa omasta rikoksestaan vaikuttaa pikemminkin se, miten hänen elämänsä jatkuu kuulustelun jälkeen. Kohdistuuko häneen hallinnollisia toimenpiteitä (esim. ajokiello), tällöin voitaisiin olettaa, että epäillyn puhumista johdattelee ajatus ajokiellon pituudesta. Mikäli epäilty kuulustellaan vapautensa menettäneenä tai hänen vapaudenmenetyksensä jatkuu kuulustelun jälkeen, ohjaa hänen haluaan kertoa todennäköisimmin ajatus pois pääsystä poliisivankilasta. Mikäli epäilty tulee kutsusta kuulusteluun, haluaa hän silloinkin pois poliisin tiloista. On ilmeistä, että kukaan ihminen ei halua olla rikoksesta epäiltynä kuulustelussa, tilanne on siis vähintäänkin alitajuntaisesti epämiellyttävä.

Voi myös olla, että juuri vapaudenmenetys on se asia, joka suurimmilta osin ohjaa epäillyn halua kertoa tapahtuneesta. Vapaudenmenetys yhdessä rikosnimikkeen ankaran rangaistusmaksimin (yli 2 vuotta vankeutta) kanssa on todennäköisimmin se yhdistelmä, joka kohdistuessaan rikoksesta epäiltyyn saa epäillyn miettimään tarkemmin mitä kertoo. Vapaudenmenetyksen kesto oli myös suurin yksittäinen asia, josta epäillyille oli jäänyt lomakkeen täytön jälkeen kysyttävää.

Vapauden menetys on iso asia jokaiselle rikoksesta epäillylle heidän rikostaustastaan huolimatta. Siitä kertoo muun muassa se, että kyselylomakkeella oli kysyttävää kahdessa kohdassa epäillyllä ollut: koska pääsen pois. Voi hyvin olla, että halu päästä ulos poliisivankilasta tai ylipäänsä poliisin tiloista saa epäillyn kertomaan tapahtuneesta.

Poliisin toimintaa ei epäillyn rikoshistoria saa ohjata. Epäillyn käyttäytymistä se kuitenkin todennäköisesti ohjaa. Ei ole ollenkaan tavatonta, että useita kertoja kuulustelussa ollut epäilty pyytää poliisia menemään suoraan asiaan ilmoittamatta edes oikeuksia. Epäilty kokee silloin, että hän tietää jo oikeutensa. Tästä huolimatta ennen jokaista kuulustelua on rikoksesta epäillylle ilmoitettava hänen oikeutensa ja sivulle 28- 29 onkin koottu malli toimivasta tavasta ilmoittaa rikoksesta epäillyn oikeudet. Kokenut rikoksesta epäilty saattaa tietää, että kuulustelun suorittaminen viivästyy, jos hän alkaa hankkia avustajaa tai

maksutonta oikeusapua itselleen. Vaakakupissa painaa enemmän pois pääsy poliisin tiloista ja se luonnistuu nopeimmin, kun vastailee kysymyksiin lyhyesti eikä takerru oikeuksiinsa. On tosiasia, että poliisi kuulustelee usein rikoksesta epäiltyjä, joilla ei ole enää muuta menetettävää, kuin vapautensa. On varmaa, että tähän tutkimukseen on osallistunut epäiltyjä, joilla ei enää muuta menetettävää ole. Edellä kuvailtu rikoksesta epäilty tietää jo, millainen rangaistus kyseisestä rikoksesta on odotettavissa ja mahdollisesti kokee vain oikeuksiensa kuuntelemisen pakollisena pahana ennen kuulustelun aloittamista.

Lomaketutkimuksessa esiintyvistä rikoksista 32 oli rangaistusasteeltaan joko tasan tai alle 2 vuotta vankeutta. Kuudessa tutkimuksessa esiintyneessä rikosnimikkeessä rangaistusmaksimi oli yli 2 vuotta vankeutta. Yhdessä näistä 32 rikoksesta ei oikeuksien ilmoittanut vaikuttanut mitenkään epäillyn haluun kertoa tapahtuneesta. Tappo - rikosnimikkeessä oli oikeuksien ilmoittaminen vaikuttanut jonkin verran epäillyn haluun kertoa. Muissa vakavissa, siis yli 2 vuotta rangaistusmaksimiltaan olevissa rikoksissa, ei oikeuksien ilmoittaminen ollut vaikuttanut mitenkään epäillyn haluun kertoa.

Vertailtaessa rikoksen rangaistusmaksimia ja oikeuksien ilmoittamista suhteessa epäillyn haluun kertoa rikoksestaan, voidaan vähintäänkin suuntaa antavasti todeta, että oikeuksien ilmoittamisen vaikutus epäilyyn kasvaa, mitä suurempi rangaistus rikoksesta on säädetty. On todennäköistä, että henkilö, jota kuulustellaan epäiltynä taposta vapautensa menettäneenä, suhtautuu oikeuksiinsa eri tavalla, kuin henkilö, joka on kutsuttu saapumaan kuulusteluun näpistyksestä epäiltynä.

7.5 Tutkimustulosten merkitys poliisitoiminnassa

Tutkimuksessa saatiin näyttöä siitä, että rikoksesta epäillyt eivät koe oikeuksien ilmoittamista merkittävästi vaikuttavana asiana. Tutkimustuloksia pohtiessa todettiin myös, että vapaudenmenetyks ja rikosprosessin jatkuminen saatetaan kokea isoimmiksi asioiksi, jotka vaikuttavat epäillyn haluun kertoa. Vaikuttava tekijä on vahvasti myös se, jos epäilty kokee, ettei hän ole syyllistynyt rikokseen ja kuulustelussa haluaa vakuuttaa poliisin syyttömyydestään.

Vaikka tutkimuksessa käytetyllä lomakkeella oli omat heikkoutensa, antaa se silti hyvin suuntaa siitä, miten erilaiset rikoksesta epäillyt kokevat oikeutensa. Tutkimustuloksella saadaan mielestäni rauhoiteltua ajatuksia, joissa rikoksesta epäillyn kuulustelu menisi oikeuksien ilmoittamisen takia pilalle. Jos poliisimiehenä takertuu liaksi kiinni pelkästään siihen, että epäilty määrää kuulustelun tahdin, koska saa valehdella tai vaieta, on käsittänyt itsekriminointisuojan ja epäillyn oikeudet väärin.

LÄHTEET

Ellonen, Noora & Rantaeskola, Satu 2016: Lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosepäilyjen tutkinta. Tampere, Suomen Yliopistopainopaino - Juvenes Print.

EU - Direktiivi 2012/13/EU

Foddy William 1995: Constructing questions for interviews and questionnaires

Hallituksen esitys n:o HE 71/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi esitutkintalain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1996: Tutki ja kirjoita. Keuruu, Otavan kirjapaino OY.

Jokela, Antti 2018: Rikosprosessioikeus. Alma Talent OY.

KKO 2011:50

Metsämuuronen, Jari 2004: Metodologian perusteet ihmistieteissä, Metodologia - sarja 1

Rantaeskola, Satu 2014: Esitutkintalaki -Kommentaari. Tampere, Paula Karjalainen - Juvenes Print

Tolvanen, Matti & Kukkonen, Reima 2011: Esitutkinta- ja pakkokeino-oikeuden perusteet. Hämeenlinna, Kariston Kirjapaino OY.

LIITTEET

Liite 1: Tutkimuksessa käytetty kyselylomake

EPÄILLYN OIKEUKSIEN ILMOITTAMINEN

Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista (kysymykset 1-4). Kysely toteutetaan nimettömänä, eikä rikosta yksilöidä (asianosaisia, tekoaikaa tai -paikkaa koskevia tietoja ei merkitä). Tuloksia käytetään poliisityön kehittämiseen Poliisin AMK- opinnäytetyössäni.

Epäilty rikos ja lyhyt teonkuvaus sekä tieto, onko avustaja ollut mukana kuulustelussa (poliisimies täyttää):

---

1. Miten poliisimies ilmoitti oikeutenne?

- A. Sanallisesti puhuen.
- B. Näytti paperilta.
- C. Molemmat yllämainitut.
- D. Muuten, miten? _____

---

2. Painotettiinko Teille jotain oikeutta enemmän verrattuna muihin oikeuksiin?

- A. Kyllä, mitä? _____

B. Ei

3. Teille ilmoitettiin kuulustelun alussa rikoksesta epäillyn oikeudet.

3a. Vaikuttiko oikeuksien ilmoittaminen halunne kertoa Teihin kohdistuneesta rikosepäilystä?

- A. Ei lainkaan.
- B. Jonkin verran.
- C. Merkittävästi.

3b. Jos vaikutti, niin miten?

---

4. Jäikö Teille kysyttävää oikeuksistanne tai muusta asiasta?

Kiitos osallistumisesta poliisityön kehittämiseen!

Akseli Mikkola

nuorempi konstaapeli